

VAI TRÒ CỦA GIA ĐÌNH TRONG VIỆC CHĂM SÓC NGƯỜI CAO TUỔI Ở ĐÔ THỊ HIỆN NAY

Nguyễn Thành Trung*

Xuất phát từ thực tiễn nhu cầu nghiên cứu về người cao tuổi hướng tới các giải pháp tăng cường các hoạt động chăm sóc và phát huy vai trò người cao tuổi, năm 2007, Viện Nghiên cứu Truyền thống và Phát triển đã tổ chức khảo sát trên 756 người cao tuổi và 1048 người dân tại ba thành phố Hà Nội, thành phố Hồ Chí Minh và Đà Nẵng. Bài viết tập trung phân tích và đưa chính cứ điều tra để làm rõ thực trạng và vấn đề trong lĩnh vực chăm sóc người cao tuổi ở đô thị: (1) Chu cấp vật chất; (2) Chăm sóc sức khoẻ, thể chất; (3) Chăm sóc sức khoẻ tinh thần.

Đặt vấn đề:

Từ trong lịch sử, gia đình thực hiện những chức năng cơ bản của mình, là môi trường xã hội hoá cá nhân, nuôi dưỡng trẻ em, chăm sóc người già, là nơi duy trì những mối quan hệ, liên kết giữa các thành viên từ quá trình lao động sản xuất, tiêu dùng, cho tới những tình cảm, văn hóa và giá trị.

Ngày nay cơ chế thị trường, cùng với những diễn biến phức tạp của nó, đã và đang tác động khá mạnh mẽ đến gia đình, làm thay đổi những thói quen, nếp sống trong gia đình, kéo theo là sự thay đổi những chuẩn mực của gia đình truyền thống trước đây. Sự gia tăng của các dịch vụ xã hội cũng đang tạo ra xu hướng gia đình không thực hiện tốt các chức năng vốn có của mình. Điều này đang được bàn luận nhiều hơn trong vấn đề chăm sóc người cao tuổi tại gia đình hiện nay.

Những năm gần đây ở nước ta, tỷ lệ người cao tuổi ngày càng tăng lên do xu hướng già hóa dân số thì bên cạnh đó việc

chăm sóc và phát huy vai trò của người cao tuổi trong gia đình và xã hội lại có khá nhiều khó khăn, khá nhiều vấn đề bức xúc nảy sinh trong thực tiễn. Còn có một tỷ lệ khá cao người già bị bỏ rơi, người già cô đơn, không nơi nương tựa, người già phải lao động kiếm sống, người già bị hành hạ, ngược đãi. Ngay cả trong những gia đình bình thường, sự gia tăng của những mâu thuẫn thế hệ, cùng những sự thiếu quan tâm, thiếu hụt về kiến thức, kỹ năng của con cháu trong việc chăm sóc người cao tuổi cũng đang là hiện tượng khá phổ biến, tạo ra những hệ quả không tốt cho người cao tuổi nói riêng, gia đình và xã hội nói chung.

1. Hoạt động chu cấp vật chất đối với người cao tuổi

Tìm hiểu vai trò của gia đình trong việc chu cấp vật chất cho người cao tuổi hiện nay, kết quả điều tra bảng 1 cho thấy không có nhiều con cháu có các hoạt động chu cấp vật chất cho bố mẹ mình với tư cách là người cao tuổi trong gia đình. Có tới 35,9% người cao tuổi được phỏng vấn cho biết, họ không nhận được các khoản chu cấp thường xuyên của con cháu, thay

* Vụ Khoa học xã hội và tự nhiên, Bộ Khoa học và công nghệ.

vào đó họ phải trông chờ vào các nguồn lương hưu, trợ cấp xã hội hoặc tham gia các hoạt động tự lao động, kiếm sống. Trong các khoản gia đình chu cấp cho người cao tuổi, chiếm tỷ lệ cao nhất là: chu cấp tiền khám chữa bệnh, thuốc men (35,5%), chu cấp ăn uống (31,4%) và chu cấp quần áo (24,3%), biếu tiền, quà cáp, mua sắm đồ dùng cho các cụ chỉ chiếm một tỷ lệ khá khiêm tốn.

Bảng 1: Những chu cấp của gia đình đối với người cao tuổi

Đơn vị tính: %

Các khoản chu cấp	Tỷ lệ
Khám chữa bệnh, thuốc men	35,8
Chu cấp cho việc ăn uống	31,4
Chu cấp quần áo	24,3
Đưa tiền chi tiêu khi cần	27,8
Biếu quà cáp	26,2
Mua sắm đồ dùng sinh hoạt	18,5
Đưa tiền chi tiêu theo định kỳ	15,4
Đưa tiền để đi tham quan, du lịch	15,1
Đóng tiền tham gia sinh hoạt đoàn thể, hội hè	8,3
Không đưa gì	35,9

Kết quả điều tra cũng cho thấy tỷ lệ chu cấp của con cái cho bố mẹ đã có sự cải thiện và gia tăng theo độ tuổi của người cao tuổi. Điều này cũng phản ánh thực tế là khi bố mẹ càng già, sức khỏe và khả năng lao động giảm sút thì sự quan tâm và chu cấp cho các cụ cũng nhiều hơn. Mặc dù vậy tỷ lệ các cụ được chu cấp về các nhu cầu thiết yếu trong cuộc sống vẫn không vượt qua mức 50% của mẫu khảo sát. Ở độ tuổi trên 70, các cụ nhận được sự chu cấp nhiều nhất vẫn là tiền thuốc men, khám chữa bệnh (43,4%), chu cấp quần áo (37,6%) và ăn uống (28%).

Như vậy, thông qua tìm hiểu những hỗ trợ kinh tế của gia đình đối với người cao tuổi có thể thấy gia đình đóng vai trò quan trọng trong việc đáp ứng các nhu cầu thiết yếu cho người cao tuổi, cụ thể là những đóng góp về vật chất, tuy nhiên hiện nay với nhiều lý do chủ quan và khách quan việc chu cấp cho người cao tuổi trong gia đình còn khá hạn chế. Bên cạnh những khó khăn của gia đình trong các hoạt động kinh tế, thì cũng có xu hướng là người già hiện nay khá độc lập về kinh tế, tâm lý của các cụ không muốn làm phiền con cháu khá phổ biến. Một cụ ông trong mẫu phỏng vấn sâu đã chia sẻ quan điểm này như sau :

“Thực ra vật chất cũng là quan trọng nhưng người già như tôi thì nhu cầu cũng chẳng có bao nhiêu, nguồn lương hưu cũng đủ chi tiêu, con cháu bây giờ vất vả lại phải lo lắng cho bố mẹ nữa thì cũng chẳng làm được gì. Tôi nghĩ mình tự lập không phải nhờ con cháu được ngày nào, tốt ngày ấy”.

(Phỏng vấn sâu, nam, 82 tuổi, Hà Nội)

Một chỉ báo khác để tìm hiểu vai trò của gia đình trong việc chu cấp vật chất đối với người cao tuổi là giá trị kinh tế của những chu cấp đó. Khi được hỏi về giá trị kinh tế của các khoản chu cấp, kết quả điều tra 1048 đại diện của các gia đình cho biết đa số giá trị kinh tế của các khoản chu cấp cho người cao tuổi dừng ở mức bình thường (53,2%). Có 35,3% gia đình cho biết giá trị kinh tế của các khoản chu cấp là không đáng kể, trong khi số hộ gia đình cho rằng các khoản chu cấp có giá trị và ý nghĩa kinh tế chỉ chiếm tỷ lệ nhỏ (11,5%).

Sự khác biệt trong vai trò chăm sóc về mặt vật chất đối với người cao tuổi giữa

các nhóm gia đình thể hiện khá rõ trong phân tích tương quan giữa mức sống của gia đình với giá trị kinh tế của những khoản chu cấp. Kết quả điều tra đã phản ánh nhóm gia đình có mức sống khá giả chu cấp cho cha mẹ họ những khoản có giá trị về mặt kinh tế chiếm tỷ lệ cao hơn hẳn so với những gia đình có mức sống thấp hơn (29,2% so với 10%). Những số liệu này, một lần nữa khẳng định điều kiện kinh tế của mỗi gia đình là yếu tố đặc biệt quan trọng ảnh hưởng tới vai trò của gia đình trong việc chăm sóc người cao tuổi. Những gia đình có điều kiện về mặt kinh tế, đồng thời họ cũng có khả năng chăm lo tốt hơn cho cha mẹ có được cuộc sống vật chất đầy đủ.

2. Hoạt động chăm sóc sức khỏe thể chất đối với người cao tuổi

Ở nước ta lâu nay người cao tuổi luôn giữ vị trí và vai trò quan trọng trong gia đình và ngoài xã hội. Truyền thống của văn hóa Việt Nam không chỉ đề cao những hoạt động thực tiễn, những đóng góp của người cao tuổi cho cộng đồng, xã hội mà ngay cả việc bản thân những người cao tuổi có thể sống vui, sống khỏe cũng là niềm tự hào của gia đình, dòng họ, làng quê. Ngày nay, chăm sóc sức khỏe cho người cao tuổi cũng được quy định cụ thể trong Pháp lệnh người cao tuổi và là trách nhiệm, nghĩa vụ của toàn xã hội nói chung và gia đình nói riêng.

Trước hết tìm hiểu quan niệm của gia đình trong việc chăm sóc sức khỏe người cao tuổi, kết quả điều tra 1048 đại diện gia đình cho biết con cháu tự tay chăm sóc người cao tuổi là quan trọng nhất, chiếm tỷ lệ 81,1%. Chỉ có một số ít gia đình cho rằng đó là công việc của cán bộ y tế (4,2%), thuê người ngoài (0,9%) và có

13,8% cho rằng còn tùy trường hợp.

Như vậy, quan niệm về người chăm sóc sức khỏe người cao tuổi hiện nay nhận được khá nhiều sự đồng thuận từ ý kiến của các gia đình. Nó cũng tương đồng với các chuẩn mực của gia đình Việt Nam truyền thống. Điều này không chỉ đơn thuần là hoạt động chăm sóc sức khỏe cho người cao tuổi mà còn biểu hiện những giá trị của tình cảm, lòng hiếu thảo, biết ơn của con cháu đối với ông bà, cha mẹ. Tuy nhiên bên cạnh đó, chỉ báo này cũng phản ánh những hạn chế của các dịch vụ chăm sóc sức khỏe đối với người cao tuổi, nhất là các dịch vụ y tế hiện nay. Quan trọng hơn là hệ thống an sinh xã hội, dịch vụ chăm sóc sức khỏe, đặc biệt là chăm sóc sức khỏe dành riêng cho người cao tuổi ở nước ta còn có khá nhiều hạn chế. Điều này khiến cho các gia đình chưa yên tâm khi giao phó việc chăm sóc ông bà, cha mẹ cho những trung tâm, bệnh viện, cán bộ y tế...

So sánh giữa việc chăm sóc người cao tuổi trong gia đình và các dịch vụ xã hội, kết quả điều tra cho thấy có tới 93,3% đại diện của các gia đình cho rằng gia đình vẫn là môi trường chăm sóc tốt nhất với người cao tuổi, trong khi tỷ lệ này ở các trung tâm, nhà dưỡng lão là 5,2%, kết hợp cả trung tâm và gia đình là 0,6%, đưa các cụ về quê sinh sống là 0,9%. Kết quả điều tra phản ánh trong nhận thức của đại đa số người dân còn tỏ ra khá e ngại và xa lạ với mô hình chăm sóc người cao tuổi tại các trung tâm, nhà dưỡng lão. Dư luận xã hội nhìn chung vẫn tỏ ra khá khe khắt khi cho rằng những người già sống trong các trung tâm dưỡng lão là bị con cháu bỏ rơi, không quan tâm chăm sóc hay do sống không tốt với con cái nên

các cụ mới bị đưa vào đã.

Mặc dù đề cao vai trò của gia đình trong chăm sóc sức khỏe người cao tuổi nhưng kết quả điều tra cho thấy, hầu hết đại diện các gia đình cũng cho rằng gia đình cần phải có những thay đổi và có những điều kiện nhất định để đảm bảo cho quá trình chăm sóc người cao tuổi. Có 47,0% gia đình cho rằng gia đình phải có điều kiện kinh tế khá và đảm bảo các điều kiện về vật chất, sinh hoạt, 13,5% cho rằng gia đình phải thường xuyên có người ở nhà, 5,5% cho rằng phải sử dụng kèm theo các dịch vụ xã hội và 1,1% đòi hỏi có người giúp việc. Chỉ có 26,5% người trả lời nói không cần điều kiện gì.

Để đánh giá hiệu quả chăm sóc sức khỏe người cao tuổi của gia đình, không chỉ được phản ánh qua việc đáp ứng những nhu cầu hằng ngày của các cụ mà còn được biểu hiện thông qua các chỉ báo về y tế, tình hình khám chữa bệnh của người cao tuổi. Kết quả điều tra cho thấy có 41,9% gia đình thường xuyên vận động người cao tuổi đi khám chữa bệnh định kỳ và 29,7% ở mức độ rất thường xuyên. Chỉ có 25,1% gia đình cho rằng không cần thiết phải vận động, đưa các cụ đi khám sức khỏe định kỳ, khi nào có bệnh thì mới đi bệnh viện và 3,3% cho biết chưa nghĩ đến vấn đề này. Bên cạnh đó một chỉ báo đáng mừng khác là có hơn 30% gia đình đã thuê, hoặc nhê bác sỹ riêng theo dõi sức khỏe cho người cao tuổi trong gia đình (6,3% gia đình hiện nay thuê bác sỹ riêng và 26,7% nhờ bác sỹ riêng, tỷ lệ % còn lại là các gia đình chưa nghĩ đến việc này).

Tìm hiểu về kiến thức, kỹ năng của gia đình trong việc chăm sóc sức khỏe người cao tuổi, kết quả điều tra cho thấy có tới

70,4% số gia đình thường xuyên tìm hiểu về các loại bệnh mà người cao tuổi thường mắc. Có 23,3% gia đình tìm hiểu ở mức độ thỉnh thoảng, 2,3% hiếm khi và 4% không bao giờ tìm hiểu. Kết quả điều tra cũng cho thấy hầu hết các gia đình trả lời được tên các loại bệnh thường gặp ở người cao tuổi như bệnh cao huyết áp, bệnh loãng xương, bệnh gút, bệnh tiền đình, bệnh nặng tai, bệnh giảm trí nhớ, tim mạch... Hầu hết các gia đình trong mẫu điều tra cũng khẳng định người cao tuổi trong gia đình đã từng bị 1-2 bệnh trên. Có 87% gia đình khẳng định đã đưa các cụ đi điều trị và chỉ có 13% cho rằng họ không đủ điều kiện kinh tế để điều trị bệnh cho các cụ.

Ở một chỉ báo khác, với câu hỏi được đặt ra là “Ông/bà thường làm gì khi các cụ đau ốm?”, cho thấy gia đình hiện nay cũng đã có ý thức khá cẩn thận trong việc chăm sóc người cao tuổi. Những phương án được nhiều gia đình lựa chọn nhất là đưa các người cao tuổi đi khám tại bệnh viện (67,6%), sau đó là tự mua thuốc cho các cụ (33,8%), đưa các cụ đi khám bệnh tại trạm xá (28,9%) và mời bác sỹ quen đến khám bệnh (17,5%). Các biện pháp khác như gia đình tự chăm sóc, chữa bệnh bằng phương pháp dân gian, đến các trung tâm tư vấn, hỏi mọi người chiếm tỷ lệ thấp hơn.

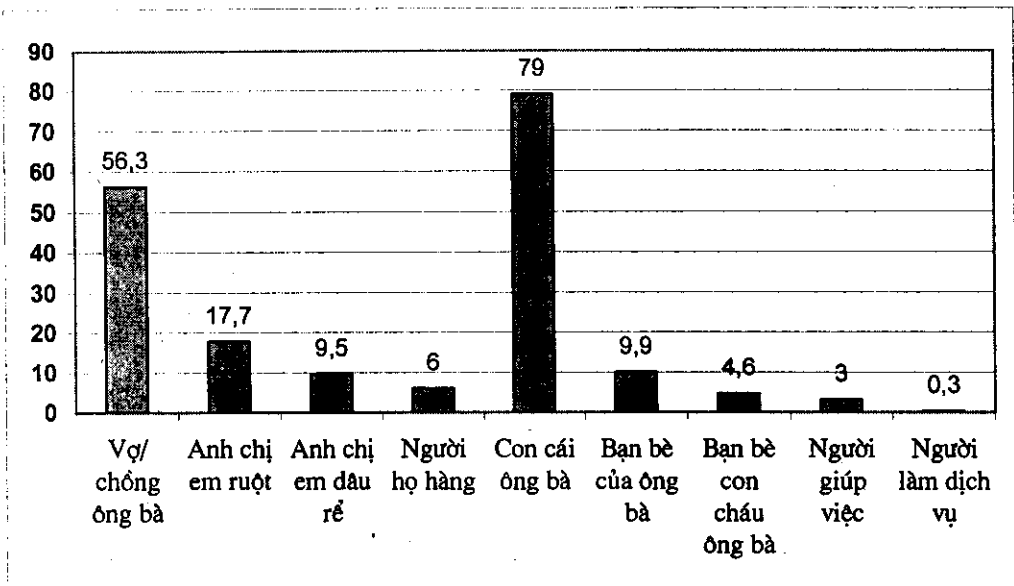
Tuy nhiên, theo kết quả điều tra, không phải bất cứ khi nào người cao tuổi đau ốm, gia đình đều đưa các cụ đến bệnh viện. Trong 67,6% số gia đình cho biết họ đưa các cụ đi khám tại các bệnh viện lớn chỉ có 13,7% đưa đi bất cứ khi nào các cụ đau ốm, 22,5% đưa đi trong trường hợp các cụ đau ốm thông thường, chủ yếu là khi các cụ mắc một bệnh gì đó thì đưa đến bệnh viện được các gia đình lựa chọn

nhieu nhất, 31,3%.

Tìm hiểu người thường xuyên chăm sóc người cao tuổi khi đau ốm, những người cao tuổi trong mẫu điều tra cho biết con cháu và bản thân người bạn đời của người cao tuổi giữ vai trò chính trong việc chăm sóc họ. Những người còn lại như anh chị em dâu rể, họ hàng, bạn bè giữ vai trò không đáng kể (Xem biểu đồ 1). Kết

quả này phù hợp với một số nghiên cứu gần đây, đồng thời đã là một minh chứng xác thực cho tầm quan trọng của gia đình khi thực hiện vai trò chăm sóc sức khỏe với người cao tuổi, ngay cả trong chỉ báo này tỷ lệ các cụ chọn con cháu trong gia đình vẫn cao hơn so với chồng/hoặc vợ mình cũng là người cao tuổi (79% so với 56,3%).

Biểu đồ 1: Người thường xuyên chăm sóc người cao tuổi khi các cụ đau ốm (%)

3. Hoạt động chăm sóc sức khỏe tinh thần đối với người cao tuổi

Gia đình vẫn thường được ví là tổ ấm của mỗi con người, là sợi dây của những liên hệ, tình cảm gắn bó giữa các thành viên thông qua các mối quan hệ: ông bà, cha mẹ, vợ chồng, con cái. Nhiều nghiên cứu đã chỉ ra, đối với người cao tuổi hiện nay, việc được đảm bảo sự chăm sóc về tâm lý, tinh thần, tình cảm, đảm bảo một cuộc sống vui vẻ và hài hòa với con cháu còn quan trọng hơn so với sự chu cấp về vật chất và chăm sóc sức khỏe, nó cũng là tiền đề cơ bản để các cụ sống lâu và sống thọ.

Trước hết, tìm hiểu về quá trình giao tiếp giữa các thành viên trong gia đình và người cao tuổi như một chỉ báo của hoạt động chăm sóc sức khỏe tinh thần người cao tuổi, kết quả điều tra 488 đại diện gia đình không sống cùng người cao tuổi cho thấy phần đông trong số họ vẫn thường xuyên thăm hỏi bố mẹ ở mức độ hàng ngày (39,6%) và vài ngày trong tuần (19%). Chỉ có khoảng 40% các gia đình còn lại gặp gỡ các cụ ở mức độ 1 tuần/lần trở lên. Kết quả điều tra cho thấy mô hình gia đình hạt nhân, quy mô nhỏ, con cái ở riêng là khá phổ biến hiện nay nhưng nó

không có nghĩa làm suy giảm hoàn toàn những sự liên kết trong gia đình. Trái lại vẫn có tỷ lệ khá cao con cái thường xuyên quan tâm và thăm hỏi bố mẹ khi không ở cùng gia đình.

Bảng 2: Mức độ đến thăm hỏi người cao tuổi của các gia đình không cùng sống với người cao tuổi

Đơn vị tính: %

Mức độ đến thăm hỏi các cụ	Tỷ lệ (%)
Hàng ngày	39,6
Vài ngày trong tuần	19,0
Một tuần một lần	11,9
Vài lần trong tháng	16,3
Một tháng một lần	2,4
Rất ít khi	2,4
Không cố định, khi nào thuận tiện	6,6
Khi các cụ đau ốm	1,8

Tuy nhiên những số liệu trên mới chỉ phản ánh được phần nào vai trò của những gia đình không sống cùng người cao tuổi trong việc giao tiếp với người cao tuổi. Để có cái nhìn khách quan và chính xác hơn, chúng tôi đã tìm hiểu mức độ gia đình nói chuyện, tâm sự của con cái đối với người cao tuổi. Kết quả điều tra 1048 đại diện gia đình sống cùng và không sống cùng người cao tuổi cho biết chỉ có 19,9% người trả lời cho rằng họ thường xuyên tâm sự với người cao tuổi ở mức độ rất nhiều, 17,4% là tương đối nhiều, 40,9% cho biết họ tâm sự với các cụ ở mức độ bình thường. Bên cạnh đó còn có tới 29,4% người trả lời chỉ thỉnh thoảng tâm sự với các cụ và 1,4% ở mức độ rất hiếm khi.

So sánh với kết quả phỏng vấn đại diện gia đình, kết quả phỏng vấn 756 người cao tuổi trong mẫu điều tra cho thấy không chỉ có con cháu mà trong đời sống giao tiếp của người cao tuổi cũng có khá nhiều người để họ nói chuyện tâm sự trong đó phải kể đến vai trò của những người bạn bè, hàng xóm, họ hàng... và những tỷ lệ này cũng không chênh lệch quá nhiều so với đối tượng tâm sự là con cháu. Điều này cho thấy thực tế là khi con cháu trong gia đình bận rộn, thiếu vắng sự giao tiếp thường xuyên với người cao tuổi thì bản thân các nhóm xã hội khác cũng có vai trò nhất định trong việc duy trì sự giao tiếp và làm phong phú thêm đời sống tinh thần của người cao tuổi.

Bảng 3: Người thường xuyên trò chuyện, tâm sự với các cụ

Người thường xuyên nói chuyện với các cụ	Tỷ lệ (%)
Con cái của ông bà	58,1
Bản thân ông/ bà	53,9
Hàng xóm của ông bà	40,4
Các cháu của ông bà	33,3
Anh chị em của ông bà	33,0
Bạn bè của các cụ	28,2
Họ hàng của ông bà	24,3
Bạn bè của ông bà	14,5
Cán bộ địa phương	12,2
Bạn bè của con cháu ông bà	4,9
Người giúp việc gia đình	2,6

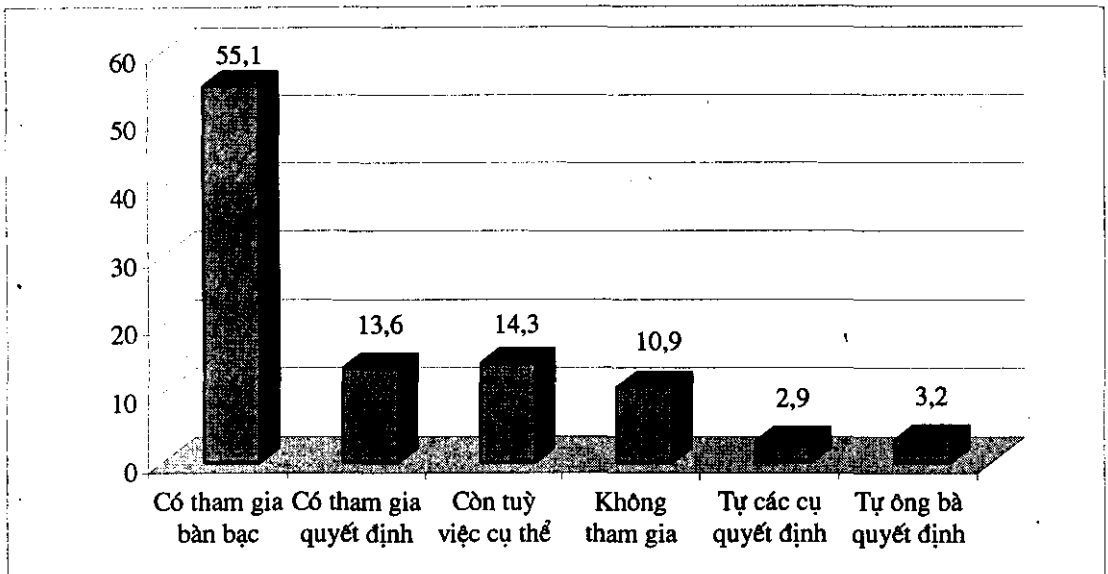
Tôn trọng ý kiến của người cao tuổi là một trong những truyền thống cơ bản của gia đình Việt Nam. Tìm hiểu về tiếng nói và quyền quyết định của người cao tuổi trong gia đình hiện nay, kết quả điều tra cho thấy tỷ lệ người cao tuổi được tham gia trong các quyết sách của gia đình đã giảm hơn nhiều so với trước đây. Kết quả

điều tra đại diện gia đình ở biểu đồ 2 cho thấy trong công việc lớn của gia đình, phần lớn vai trò của người cao tuổi chỉ dừng ở mức độ bàn bạc (55,1%), trong khi đó chỉ có 13,6% các cụ tham gia quyết định và 2,9% là có quyền quyết định thực sự.

Thực tế cho thấy có khá nhiều nguyên nhân dẫn đến sự giảm sút quyền lực và tiếng nói của người cao tuổi trong gia đình. Về cơ bản đó vẫn là sự khác biệt về thế hệ. Từ khía cạnh tâm lý, người cao tuổi thường có cảm giác vui vẻ, cảm thấy mình có ý nghĩa khi giúp đỡ được con

cháu, nhất là đưa ra các lời khuyên và kinh nghiệm sống. Tuy nhiên với những thay đổi khá nhanh trong điều kiện sống của xã hội hiện đại đã dẫn đến khá nhiều bất đồng trong quan điểm, môi trường sống giữa các thế hệ, vì vậy các gia đình trẻ hiện nay ít quan tâm hơn đến những ý kiến của người cao tuổi, thậm chí phản ứng lại những ý kiến này. Điều này thực tế cũng tạo ra những diễn biến tâm lý không tốt trong đời sống tinh thần của người cao tuổi khi họ có cảm giác trở nên già nua và lạc hậu so với thời cuộc.

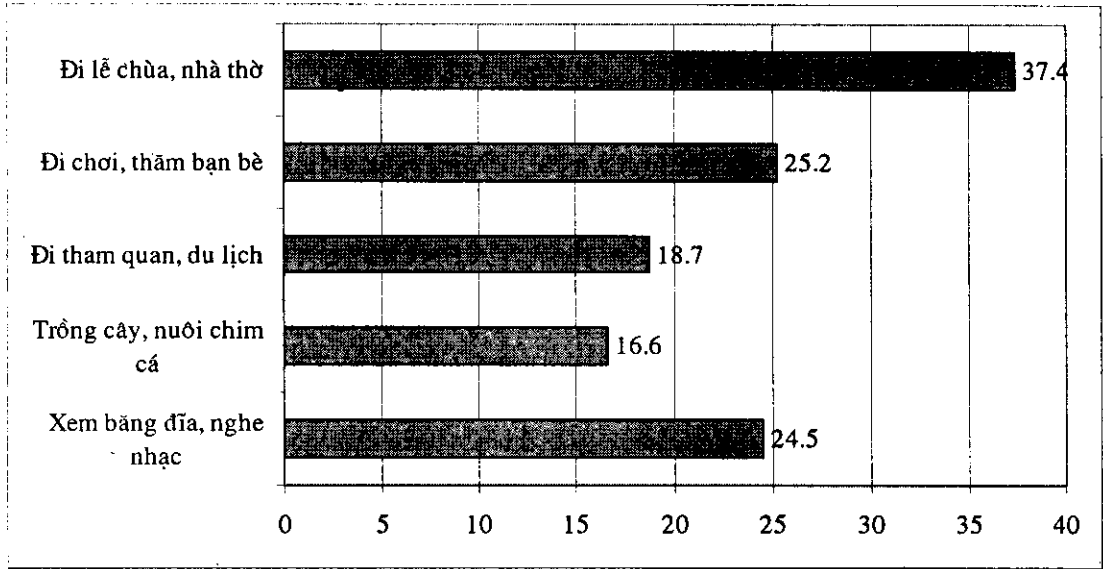
Biểu đồ 2: Vai trò của người cao tuổi trong việc bàn bạc, quyết định các vấn đề lớn của gia đình (%)

Tìm hiểu quá trình gia đình tạo điều kiện cho người cao tuổi sinh hoạt, vui chơi giải trí và tham gia các hoạt động xã hội kết quả khảo sát cho thấy có 46,8% người cao tuổi thường đọc sách báo, 77,2% thường xem tivi và 34% thường nghe đài. Bên cạnh hoạt động tiếp cận thông tin, các hoạt động giải trí

như trồng cây cảnh, nuôi chim cá, đi thăm quan du lịch, đi chơi thăm bạn bè, đi lễ chùa, nhà thờ, xem băng đĩa, nghe nhạc... cũng đóng vai trò tích cực trong đời sống của người già. Tuy nhiên, số liệu điều tra được cho thấy tỷ lệ người cao tuổi có tham gia những hoạt động này còn thấp (Xem biểu đồ 3).

Biểu đồ 3: Hoạt động giải trí của người cao tuổi (%)

Đối với các hoạt động xã hội, kết quả điều tra cho thấy tỷ lệ người cao tuổi tham gia các hoạt động này cũng còn khá hạn chế như tham gia Hội người cao tuổi, câu lạc bộ hưu trí (37,9%), tham gia công tác xã hội ở địa phương (27,7%), tham gia Hội khuyến học (4,2%)... Trong khi đó kết quả điều tra lại cho thấy có khá nhiều hoạt động của người cao tuổi hiện nay vẫn đang chủ yếu hướng vào công việc gia đình. Các công việc được người cao tuổi đảm trách nhiều nhất là giúp đỡ con cháu dọn dẹp nhà cửa, nấu cơm, đi chợ, chiếm tỷ lệ 54,9%, giúp con cái hoà giải khi có mâu thuẫn (31,8%), giúp con cái giải quyết những khó khăn trong công việc (21,1%), Những giúp đỡ khác như giúp con cháu trong việc giao dịch, quan hệ (15,4%), đưa đón cháu đi học (17,9%), trông trẻ nhỏ (15,3%), dạy cháu học (10%)...

Như vậy, những chỉ báo từ kết quả điều tra cho thấy người cao tuổi hiện nay khi nghỉ hưu vẫn đã và đang dành khá nhiều

thời gian và tâm trí cho việc giúp đỡ con cháu mà quên đi cuộc sống, sở thích của cá nhân. Từ góc độ ngược lại cho thấy gia đình vẫn chưa thực sự giải phóng và đem lại sự tự do cho các cụ để các cụ đóng góp nhiều hơn cho cộng đồng và xã hội. Việc chăm sóc sức khỏe tinh thần cho người cao tuổi trong gia đình cần theo xu hướng cân bằng giữa các hoạt động gia đình và xã hội, tạo điều kiện để các cụ vui vẻ và trong đời sống tinh thần luôn cảm thấy cuộc sống của mình có ý nghĩa nhiều hơn nữa.

Từ một số kết quả điều tra về vai trò của gia đình trong việc chăm sóc người cao tuổi ở đô thị hiện nay chúng tôi xin được đề xuất một số khuyến nghị sau.

Đối với nhà nước: cần tăng cường rà soát và nâng cao hiệu lực của các văn bản pháp lý liên quan đến công tác bảo vệ và chăm sóc người cao tuổi trong gia đình và ngoài xã hội. Có chính sách ưu đãi, khuyến khích các gia đình ở cùng người cao tuổi và thực hiện tốt công tác chăm

sóc người cao tuổi. Tăng cường các hoạt động truyền thông, cung cấp kiến thức, kỹ năng chăm sóc người cao tuổi cho các gia đình. Tăng cường công tác nêu gương người tốt, việc tốt trong các hoạt động chăm sóc người cao tuổi tại gia đình và cộng đồng. Tăng cường cải thiện các dịch vụ y tế, phúc lợi liên quan đến hoạt động chăm sóc người cao tuổi.

Đối với các cá nhân, tổ chức đang hoạt động trong lĩnh vực chăm sóc người cao tuổi, cần tiếp tục đổi mới, đa dạng hóa các hoạt động của mình. Tăng cường tiếp thu các thành tựu khoa học công nghệ, cải thiện chất lượng dịch vụ, tăng cường đào tạo cán bộ, nhân viên làm việc trong các nhà dưỡng lão, các trung tâm cung ứng dịch vụ cho người cao tuổi, mở rộng và phát huy các sinh hoạt văn hóa văn nghệ có sự tham gia của người cao tuổi tại cộng

đồng. Đổi mới nội dung và phương pháp tổ chức các câu lạc bộ dành cho người cao tuổi và thu hút nhiều hơn sự tham gia của người cao tuổi trong các hoạt động xã hội và cộng đồng.

Đối với gia đình, cần tăng cường học hỏi kiến thức, kỹ năng chăm sóc người cao tuổi, tăng cường quá trình tìm kiếm thông tin để cải thiện hiểu biết về sức khỏe, tâm lý của người cao tuổi, từ đó cải thiện hoạt động chăm sóc người cao tuổi tại gia đình, cộng đồng. Gia đình cần cải thiện vị trí của người cao tuổi trong gia đình, dòng họ, cần tôn trọng và đảm bảo quyền của người cao tuổi theo các quy định của pháp luật và các chuẩn mực văn hóa Việt Nam, tạo điều kiện để người cao tuổi được làm các hoạt động theo sở thích, tham gia các câu lạc bộ và công tác xã hội tại địa phương theo nhu cầu.